

A HATVANY-JELENSÉG

A családtörténetek jellegzetes csúcsai a polgári irodalomnak. A Rougon—Macquart család, a Buddenbrook-ház, a Thibault család, a Forsythe Saga, az Artamonovok grandiózus körképei egy gyorsan változó világ jellemeket és sorsokat formáló sodrásának, a családi képességek, személyes adottságok és az alkalmak találkozásából adódó sors-, és a társadalomra jellemző útváltozatoknak. Talán a magyar polgári fejlődés gyengeségét is mutatja, hogy nekünk ilyen méretű családtörténetünk nincs. Megírva valóban nincs, de a mi történelmünk is kitermelt olyan izgalmas, egy korszak tükrét mutató családtörténeteket, amelyek történelemkönyvnel hitelesebben mutathatják ezt a hazai ellentmondásos polgári fejlődést.

Nagy regényes családtörténeteink átfoghatják történelmünket néha a felvilágosodás kezdeteitől mai átalakulásainkig, néha csak az arisztokrácia szerepváltásait a 19. század reformmozgalmaiban, a magyar társadalom politikai és szellemi irányításának csúcvonulatait a Károlyiak, a Széchenyiek, az Eötvösök, az Eszterházyak családtörténetében. A Hatvany Saga egy ettől lényegesen eltérő, de éppoly fontos hullámot reprezentál. Hasonlót talán a Polányiakról lehetne írni és valamennyire párhuzamosat a Korányiakról.

A durva képlet valahogy ilyennek tűnne: az első nemzedék a magyarországi tőkés fejlődés, iparteremtés, gazdasági felvirágzás hőse, a második generáció tagjai önálló alkotók és nagy hatású műpártolók a hazai szellemi élet alakításában, többségükben a progresszió különböző áramlataiban, majd a harmadik nemzedék — már csak egy személyben — a felszabadulás utáni forradalmi átalakulás egyik izgalmas szereplője, a műszaki fejlődésnek az elődökkel összemérhető jelentőségű személyisége. A három nemzedék törekvéseit egy jelszóban tömöríthetnénk: Magyarország fölzárkóztatása az európai fejlődéshez, bizonyítva ennek lehetőségét saját rendkívüli tehetségük alapján elért eredményekkel.

Igaz, nem igaz, de nagyon jellemző: a családi hagyomány úgy tartja, hogy egyik őse Rabbi Löw, a prágai csodarabbi, a mesés Gólem legendás alkotója, a császár által is tisztelt, öntudatosodó és a maga körülményei között polgári autonómiát kivívó, rendkívüli tudós. Innen nagyot ugorhatunk a magyar tőkés gazdaságfejlődés, iparteremtés hőskorába. A Deutsch-céget még 1822-ben alapította Hatvany József ükapja, de az igazi színre lépés a múlt század hetvenes-nyolevanos éveiben történt, amikor az alapító unokái, Hatvany-Deutsch Sándor és József, akik már képzett közgazdászok voltak, megteremtették Európa egyik legjelentősebb és korszerűségében vezető cukoriparát. Ők alapították a hatvani, a sárvári, az oroszka és az alföldi cukorgyárakat, de bevezettek más, új mezőgazdasági termék feldolgozó technológiákat is, így a tanningyártást, és nagy szerepük volt az ebben az időben világszerte magyar malomipar felvirágztatásában.

Felismerték, hogy Magyarország számára a nemzetközi versenyképesség egyik legfontosabb útja a hazai mezőgazdasági adottságok kihasználásával, erre épülő, akkor esztéchnológiának számító ipar. A kezdet a napóleoni kontinentális zárlatra nyúlik vissza, ennek tanulságai alapján tapasztalták a belföldi cukorellátás fontosságát és előbb a porosz, majd nyomukban az osztrák—magyar kormányzat az állami gazdaságpolitika különböző módszereivel támogatást adott a nádeukortól eltérő répaipar fejlesztéséhez. „Akkoriban a központi hatalmaknál a répacukor-gyártás a magyar és cseh vállalkozók és mérnökök tevékenysége nyomán a világon elsőnek hozta létre a modern cukorgyárakat, az integrált cukorgyártási technológiát. Úgy tűnik, az akkori világ legfejlettebb cukorgyártása az Osztrák—Magyar Monarchiában, mégpedig a hatvani és nagysurányi cukorgyáraknál volt. Miután az angolok az első világháborúban a német tengeralattjáró blokádnak köszönhetően nehéz helyzetbe kerültek cukorügyben is, a 20-as évek elején létrehozták a British Sugar Corporation-t, amely az állami hadiipar részét képezte. Az Angliában felépült első cukorgyár teljes gépi berendezését, üzembe helyezését és menedzselését Magyarországról rendelték meg. A gépeket Weiss-ék, a Röck Gyár és más magyar gyárak szállították.” (Kovács Győző interjúja Hatvany Józseffel.)

A két Hatvany unokatestvér érdemeiért és pénzéért nemességet, majd bárói címet kapott, mind a ketten tagjai lettek a főrendi háznak, Hatvany Deutsch Sándor a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének egyik alapítója volt, József a kormány gazdasági és műszaki szakértője, a Brüsszeli Állandó Cukorbizottság tagja, de az Országos Munkásbiztosító Pénztár első elnöke is, és a gazdasági kiegyezésből eredő vitás kérdések elintézésére alakult választott bíróság tagja. Ők már műpártolók is voltak, szociális intézményeket alapítottak, Sándor amatőr csillagász is, közben részt vettek az akkor emancipálódó és a magyarságot mély meggyőződéssel vállaló zsidó közösség életében. Ma kuriózum, de akkor az idők jele volt, hogy a Dohány utcai templom milleniumot ünneplő istentiszteletén Hatvany Deutsch Sándor a többi zsidó notabilitással „szemképráztaó díszmagyarban” jelent meg.

Ahogy az első nagy nemzedék a magyar gazdaságtörténet, úgy a második kultúrtörténetünk részévé vált. A testvérek és unokatestvérek közül öten voltak, akiket minden irodalmi, művészeti, életrajz lexikonunk számon tart: Lajos, az író, irodalomtörténész, irodalomszervező; unokatestvére, Bertalan keletkutató, műfordító, irodalompartoló és -szervező; Ferenc, a festő és műgyűjtő; Lili, az újság- és színdarabíró; Lesznai Anna, író, költő, folklorista, grafikus. A tehetség természetéről, sokoldalú megnyilvánulásáról, öröklődéséről, a tehetség és korszakellenességéről, egymásra gyakorolt hatásáról szóló tanulmányok gazdag példatára lehetne ez a sor. A nevek különböző élességgel és megvilágításban szerepelnek a mai magyar köztudat eltérő rétegeiben. Rendkívül sokoldalú tehetség, közéleti aktivitás jellemzi őket és többségüket, néha különböző zászlók alatt, de mindenképpen a progresszió szelleme, még hozzá főleg azé az irányzaté, amely ellentmondásos történelmi súlyával oly kitűnően jellemezte az ellentmondásos magyar polgári fejlődést: a radikalizmus, amely a század első felének messze mutató, tiszta és nagy szellemi hatású mozgalma volt, de a valódi polgári fejlődés elmaradása miatt sohasem tudott mély gyökereket eresztetni a magyar társadalomban.

A legismertebb közülük Hatvany Lajos előbb Gyulai Pál tanítványa, majd Ady Endre és Thomas Mann barátja, a Nyugat egyik alapítója, az új magyar tehetségek felfedezője és támogatója, a mártírhalt munkásvezető, Somogyi Béla lányának férje, irodalomtörténész, kritikus és kitűnő író. A Hatvany-jelenség minden vonása megjelenik életében. Európai rangú magyar irodalmat fedez föl, nevel és támogat. Ő hozza Magyarországra és köti az országhoz kapcsolatokkal, élményekkel korának le európaiabbnak tekintett nagyságát, Thomas Mann-t. Politikai tevékenysége, vonalmai, személyes kapcsolatai mind ehhez az Európához szorosabban kapcsolódni akaró, felvilágosultabb

Magyarországhoz fűzik. Talán ő volt a legszerencésőbb is ebben a nemzedékben, hiszen itthon megérhette egy ígéretes nyitást kezdeményező korszak elejét, ha későn is, elismerését akadémiai tagsággal, Kossuth-díjjal. Hatvany Lajos egyébként a családragényt is elkezdte írni a „Zsiga a családban” és az „Urak és emberek” kötetekben. Pedig alig, volt kevésbé érdekes a harmadik nemzedék nagy alakjának, Hatvany Józsefnek az apja, Hatvany Bertalan pályája. Ahogy Lajos neve elválaszthatatlan Adytól, úgy az övé József Attilától, Lajosé a Nyugat-tól, Bertalané a Szép Szó-tól. A 30-as években a legjobb magyar ázsiai kultúrtörténetet írja meg, saját kutatásaira is támaszkodva; a későbbi időkben pedig a Tao Te King-et fordította. A kalandos szerepvállalás, amely a Hatvany-családot általában jellemezte, nála mutatkozik meg talán leginkább: „Az utolsó repülővel kerültem Londonba apámmal, majd kitört a háború, apám beiratott egy iskolába, gondoskodott rólam, majd visszament Franciaországba és beállt az idegenlégióba. Ott beosztották a nehézféppuskásokhoz és a Pireneusok lejtőin képezték ki, amit kissé nehezen bírt elnehezdedő testével, maláriájával és gyomorfekélyével. Német hadifogságba esett, ahonnan megszökött. A Pétain-féle Franciaországba menekült, ahol megismerkedett későbbi második feleségével, az ellenállás egyik futárával, aki megszervezte, hogy átkerüljön Svájcba. Ott részt vett a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front nevű szervezetben. Ennek tagjai közül volt, akit kivégeztek a Rajk-perben, van aki emigrációban él, van, aki az emigrációban meghalt, van, aki hazajött és szép karriert futott be. Kiadtak egy folyóiratot, és agitáltak a fegyverszünet érdekében. Apám a háború után, 46 végén hazajött francia feleségével; az volt a célja, hogy Magyarországon telepedjék le. Akkor még bőven koalíció volt, és őt szívesen fogadták a polgári demokrata pártok, a Szociáldemokrata Párt, Károlyi. Beszélt Rákossal is, és nagyjából világos volt számára, hogy mi jön Magyarországon. Megkérdezte Rákosit, hogy mit szól a hazajöveteléhez. Rákosi nem válaszolt, de másnap megüzente, hogy nem ajánlja, hogy hazatelepüljön. Apám tehát visszament Franciaországba, nem vette föl a francia állampolgárságot, haláláig magyar állampolgár maradt, ő ellenálló, résident privilégie volt, tehát állampolgári jogokkal rendelkezett.” (Részlet Kovács Győző interjújából Hatvany Józseffel.)

A harmadik testvér a félig elfelejtett Hatvany Ferenc, a festő. Ő azok közé tartozik, akik a maguk művészetével igyekeztek az Európa-hidat úgy építeni, hogy annak mindkét pillére, a magyar és az európai hordozó legyen, hordozója egy szép szintézisnek, az ő esetje nyomán Nagybányának és a francia festészet eredményeinek. „Csak a beavatottak tudják, mennyit tett a magyar művészetért, hogy a Szépművészeti Múzeum Régi és Modern Képtárának képei közül hányat szerzett meg az intézmény az ő anyagi támogatásával.” (Artner Tivadar nekrológja.) Magángyűjteményét — amelyet szintén a nemzetenek szánt, köztük számos, ma sok millió dollárért jegyezhető alkotást — a náci 1944-ben elrabolták és a képeknek azóta sem sikerült a nyomára bukkanni.

Lesznai Anna unokatestvér volt. Talán a legsokoldalúbb művész ebben a családban. Ady Endre, Kaffka Margit, Balázs Béla, Lukács György barátja, József Attila, Radnóti Miklós támogatója. Jászi Oszkár életének legmozgalmasabb szakaszában, 1913–18-ig a felesége. Tehetségének erejét mutatja, hogy amikor művészete, élete utolsó éveiben hazatért, nem történelmi kuriózumként vagy jóvátételként, hanem eleven virágként fogadta be prózáját, líráját, grafikáját, hímezéseit a magyar közönség. Végül egy ezektől eltérő, de mégis érdekes pálya Hatvany Lilié, a 20-as évek sikeres budapesti és a 30–40-es évek még sikeresebb amerikai színpadi szerzőjé és filmszövegkönyv-írójé.

Csoportképnek is nagyszerű téma. A jellegzetes, rendkívüli szellemi feszültséget és érdeklődést sugárzó, általában mély barna szemek, az orr határozott vonala, a családi megjelenés fizikai karakterisztikái mintha szimbolizálni akarnák azt, ami a génekben mint tehetség, alkotóképesség, az alkotáshoz környezetteremtő, feltételteremtő erő, közösségek felé való kisugárzás, kapcsolatteremtés és eszmények iránti elkötelezettség

jelenik meg. A válaszok és életpályák meghatározottsága, amit az előző nemzedéknél a magyar polgári fejlődés legdinamikusabb szakasza, a második generációnál forradalmak és ellenforradalmak, válságok, világháborúk, kivételezettség és megbélyegzettség, a haza ügyében cselekvési lehetőség és számkivettség rajzol körül.

A harmadik nagy nemzedék története, öröksége és összes tanulsága egy emberben testesült meg, a most elhunyt Hatvány Józsefben. 13 éves koráig, a második világháború kitöréséig a nagyon gazdag magyar családok fiának luxuséletét élte, eleget ahhoz, hogy egy életre telítve legyen vele, de kapott ugyanakkor olyan kultúraindítást, ami szintén életre szóló tartalék. Az utolsó pillanatban Angliába kimenekítve, az egyik legjobb ottani college-ban végzi tanulmányait, amely azonban a konzervatív Eton-nel szemben gyakorlati és elsősorban technikai orientáltságú volt. Ezt is megtanulta, de 16 éves korában letette az érettségi vizsgát latinból, franciából, 17 éves korában görögből és németből, 18 éves korában spanyolból. Tanult héberül, és éveken keresztül tanulmányozta a Bibliát is. Magyaroként az angol nyelv és irodalom országos versenyében harmadik lett. Eredményei alapján vették föl Cambridge-be, ott is az egyik legnagyobb hagyományú college-be, a Trinity-be. Itt matematikát, fizikát, kémiát és elektronikát tanult. Ez volt az az időszak, amikor a fasiszta veszélyt érezve és a Szovjetunió háborús erőfeszítésein föllekesülve, a nyugati hatalmak Hitlerrel sokáig megegyezést kereső politikáját tekintve az európai, sőt az amerikai értelmiség legjobbjai tömegesen csatlakoztak a kommunista párthoz. Hatvány Cambridge-ben lett kommunista, egy ideig az egyetem párttitkárát helyettesítette. Ebben az időszakban főleg filozófiát és társadalomtudományi ismereteket tanult. 1947-ben tért haza. Az akkori idők lelkes forradalmi kavargásának megfelelően volt minden: mérnök-szakszervezeti funkcionárius, filozófiaoktató az egyetemen, a Rádió angol nyelvű adásainak munkatársa, majd akadémiai tisztviselő. Viszonylag későn, 1952-ben éri el őt a letartóztatási hullám, négy éven keresztül, 1956 nyaráig van börtönben; ennek második időszakában a híres Mérnöki Irodán, itt gépeket tervez, hozzá akkor igen színvonalas digitális automatikákat. Itt érlelődik meg benne és a vele együtt dolgozó, különös életű és tehetséges Edelenyi Lászlóban a számítógéppel vezérelt szerszám-géprendszer gondolata. Rehabilitációja után újra az Akadémia munkatársa, egy ideig az elnöki főosztályt vezeti. Bekapcsolódik az első magyar számítógép létrehozásának munkáiba, de az 1957 körül megerősödött rákosista restaurációs törekvések odáig jutnak, hogy többször kap fölszólítást a koncepciós perekben rá kiszabott börtönbüntetésének folytatására. Úgy érzi, hogy nem maradhat itt, és távozni készül az országból, de elfogják, és internáló táborba kerül. Hosszú és keserves út vezet el addig, amíg újra megtalálhatja a helyét a társadalomban és megkapja annak elismerését az Állami Díj és más magas kormánykitüntetés formájában. Ahogy az előző két nemzedék, ő is cselekvő és tudatos résztvevőként élte meg az ország történetének fordulatait. Az igazi nagy saját szerep a hatvanas évek legelején kezdődött, újra azzal a feladattal, hogy Magyarország felzárkózzék az európai színvonalhoz, a körülötte kialakuló kör pedig demonstrálja ennek az áttérésnek a lehetőségét. Az első nemzedék számára ez iparteremtés volt, a második számára szellemi hídverés, az ő órájában a technológiai rés meglépése. Az ötvenes évek végén, hatvanas évek elején még csak a legmesszebb tekintő látomások vetítették előre azt a technológiai forradalmi képet, amely napjainkban valósággá válik és közismertté: a számítógéppel segített tervezés és gyártás, termelésirányítás összefüggő rendszereinek forradalmi átalakító hatását. Nemcsak Magyarországon, hanem az Egyesült Államokban is új volt ez a gondolat. Magyarországon két rendkívül különböző és rendkívüli képességű elne ismerte fel ezt a jövőt: Hatvány József és Uzsoy Miklós, akik szerencsésükre vagy balszerencsésükre egymás mellett, egy intézményben dolgoztak. A versengés, a különböző munkamódszerek nem tették lehetővé, hogy ez a nemzetközi méretekkel mérve is különleges két tehetség egymással összekapcsolva végezze munkáját, de gondolataik, alapvető

elképzeléseik és kisebb-nagyobb részmegoldásaik is egymás gerjesztve alakultak. Hatvany József szervező erejével, iszonyatos kitartásával, nemzetközi kapcsolatteremtő képességével, lenyűgöző egyéniségének ragyogásával, a családi örökség legjobb vonásainak ötvözésével lett a sikeresebb. Számára is, ahogy apjának, az élet Nagy Kaland volt, amely állandóan változó szerepeket kínált, mindig volt bátorsága e kihívások elfogadására, a szerepek a teljességet nyújtó feladatként való elvállalására és volt tehetsége, erje azok fényes megoldására. Laboratóriumában akkor készült el az első grafikus megjelenítő eszköz, amikor Európában ilyen még a piacon nem volt, a legnagyobb cégek is hasonló módon készülődtek csak. A bonyolult felületek önműködő kialakítására alkalmas, egyszerűre több dimenzióban mozgó szerszámgépvezérlés — amely maig is az amerikai embargólistán szerepel — Kelet-Európában először Hatvany laboratóriumában jött létre a hatvanas években. Ő valósította meg 1971-re az első közvetlen számítógéppel irányított szerszámgépvezérlést, majd a rugalmas gyártó rendszerek első hazai üzemi kísérleteit. Élete utolsó szakaszában, már súlyos betegen nemzetközileg is nagyra becsült munkát indított el a mesterséges intelligencia alkalmazásában a gépipari tervezés és gyártás területén.

A nem műszaki olvasó számára érdemes megvilágítanunk ennek a rendkívüli koncepciónak a lényegét. Ahogy minden nagy társadalmi változás a termelés módjának radikális megújulásával volt összekötve, úgy korunk műszaki-társadalmi forradalma azzal a folyamattal, amelynek során a termelés valamennyi fázisában összefüggő módon az ember korábbi szerepét nagymértékben a számítógépek veszik át és az emberi feladatok a termelés legmagasabb rendű alkotó körére szorulnak, illetőleg emelkednek. Amelyik társadalom ezt nem ismeri fel vagy nem tudja megvalósítani, az éppúgy történelmi korszakokkal szakad le az emberi fejlődés fő vonalától, mint ahogy az a korábbi termelési forradalmakban a világ történetében nem egy alkalommal jól leírható volt. Hatvany József nemcsak teljes valóságában látta át ezt igen korán, hanem tevékenységével megmutatta, hogy a magyar talajon ezt a technikai forradalmat létre lehetne hozni, sőt, hazánkban ennek legalábbis európai vagy kelet-európai centrumot lehetne képezni.

Hatvany József áttörési kísérletének jelentőségét nem a szokásos módon, a magyar provincia nagyítójával szemléljük. A szovjet—amerikai viszony elhidegülésének legrosszabb időszakában, a nyolevanas évek elején — amikor az amerikai—japán technológiai fölény teljes mértékben kibontakozott és az embargó minden vonatkozásban megkeményedett — Hatvanyt, bár politikai meggyőződését mindenütt nyíltan hangoztatta, az Egyesült Államok Műszaki Akadémiája külső tagjává, a Toulouse-i egyetem díszdoktorává választották. Rendszeresen hívták meg az Egyesült Államokba és Japánba, ahol az ipar vezetői számára tartott előadásokat, a számítógéppel segített tervezés és gyártás legnagyobb tekintélyű úttörő kutatói és menedzserei versengtek barátságáért, jöttek Magyarországra minden esetben első hívására, erőltettek végig az amerikai és japán adminisztráción keresztül közös kutatási projekteket, joggal hivatkozva arra, hogy Hatvanytól ők tanulhatnak; a japánok Hatvany Józsefet még a nyolevanas évek során is beengedték és végigvezették olyan laboratóriumokon, üzemeken, amelyek az Egyesült Államok szakemberei előtt is szigorúan zárva voltak. Rendkívüli nemzetközi tekintélyére jellemző, hogy vele dolgozott itt Budapesten mint csoportjának munkatársa egy éven keresztül Steve Coons, a számítógépes grafika klasszikusa, az MIT volt professzora; tanítványai között szerepeltek az angol számítógépes grafika legjobb szakemberei, többek között azóta hazájukban vezető tekintélyek lettek. Mindez olyan területen, amely a legkritikusabb a műszaki haladás szempontjából.

A hazai hatás vegyes. Hatvanynak sikerült egy időben szövetségesesül megnyernie a magyar szerszámgépipar valamennyi előrettekintő vezetőjét. Az elektronikai-számítástechnikai háttér azonban megostott maradt, és rövid távú profitok után futott. Nem

ismerték fel, hogy a számítógépes grafika és a bonyolult vezérlés együttese, kellő erőfeszítéssel és nagyszabású együttműködéssel, milyen kulcspárága és húzóereje lehetne a magyar ipar nemzetközi versenyképességének. A kudarcok és késések sorozata ipartörténeti és gazdaságtörténeti tanulmány lehet mára. A Hatvany-család Ady kapcsolatán keresztül óhatatlanul is eszünkbe jut a muszáj-Herkules párhuzam.

Érdemes időzni a Hatvany-család három nemzedékének politikai-társadalmi elkötelezettségénél. Az első nemzedék a Monarchia legjobb törekvéseinek támogatását élvezte, tehát az iparpártolását, az emancipációt, a polgárosodását, így lojális, haladó támogatója és részese volt ezeknek a törekvéseknek. A második a Monarchia bomlása és a fasiszmus erőre kapása idején a polgári radikális eszmékben látta az ország és Európa jövőjét. Hatvany József a fasiszmus tombolása, majd egy új Európa kialakulása közepette a legnagyobb ígérőt, a legforradalmibb változásokat előrevetítő eszméhez, a kommunizmus-hoz csatlakozott. Kommunistának vallotta magát haláláig, bár internálása után már nem lépett újra vissza a pártba, megőrizte függetlenségét. A választott feladat és a társadalmi haladás összefonódó egysége Hatvany József számára nemcsak evidencia volt — hiszen a társadalmi viszonyok ennek a technológiai forradalomnak a nyomán mindenütt módosulnak —, hanem az adott magyar közeghez kötött, adott határfeltételekkel terhelt speciális feladatként élt a számára, hiszen éppen ezeknek a vélt és valódi határfeltételeknek a módosítása vált életcéljává, sikereinek és kudarcainak hadszínterévé. Hatvany számára életében rengeteg lehetőség nyílt arra, hogy rendkívüli képességeivel, kapcsolataival, anyanyelvi szintű, magas műveltséggel párosult angol nyelvtudásával ezen határfeltételek nélküli közegben érvényesüljön. Nyolc éven át küzdött orvosával együtt egy alkotásokban gazdag életszakasz-hosszabbítással a leukémia halálos ítélete ellen. Nagysága ebben a betegségben még nyilvánvalóbbá vált hazai és külföldi tisztelői, tanítványai előtt.

A közelmúltnak ez a kiterelvényesedő, majd szűkülő, de jelentőségében, színvonalában nem csökkenő ívű családragénye Hatvany József hamvainak szétszórásával végetért.

A rövid visszatekintés nem azt szolgálja, hogy feltárja a történet és a szereplők ellentmondásait, árnyalt képet adjon mindarról, ami itt legfeljebb jelzés volt, de talán indíték a valódi családragényhez, jelenkorig nyúló közelmúltunk teljes szemléletéhez. Ez a három nemzedék más, mint a Szekfüé, más tanulságú magyar történelem, de ez is az.

Vámos Tibor

A SZAKÉRTŐI TEVÉKENYSÉG VÉDELMEBEN

Az idő múlásával sokszor elhalványulnak egyes megállapítások, a napi problémákhoz igazodnak korábbi vélemények. Mint a dunántúli bauxitbányászat fejlesztésének komplex környezeti hatásait vizsgáló szakértői bizottság ügyvezetője, szükségesnek tartom jelentésünk kivonatos ismertetését, mert erre az elmúlt lassan négy év során számos helyen nem szabatosan, hanem szabadosan hivatkoztak.

Az Állami Tervbizottság egyik 1983. évi határozatában tájékoztató jelentést kért a Magyar Tudományos Akadémia főtitkárától a dunántúli bauxitbányászat fejlesztésének komplex környezeti hatásairól. Az alapos, körültekintő környezeti hatásvizsgálat elkészítése céljából a főtitkár még az év decemberében létrehozott egy, az érdekelt szervek képviselőiből álló bizottságot, amely a tájékoztató jelentés tervezetének elkészítését egy